

דעות בעם

גיליון מס' 11 אוגוסט 2006

מכון ב.י. ולוסיל כהן לחקר דעת קהל • The B.I. and Lucille Cohen Institute for Public Opinion Research

תחושות ועמדות הציבור ביחס ללחימה בצפון - מעקב יומי 19/7 - 6/8 2006

פרופ' יוסי שביט, פרופ' אפי יער, פרופ' תמר הרמן וד"ר אירית אדלר
מכון ב.י. כהן לסקרי דעת קהל • תוכנית אוונס ליישוב סכסוכים וגישור • מרכז תמי שטינמן למחקרי שלום

ממצאים עיקריים

- למרות הביקורות החריפות על דרך ניהול המערכה הנשמעות בימים האחרונים בתקשורת, הציבור רוחש אמון גבוה מאוד לצה"ל, אמון גבוה לפיקוד העורף וראש הממשלה ואמון די גבוה לשר הביטחון. הפערים הללו ברמות האמון נשמרים לאורך התקופה, ואף מתחזקים במידה מסוימת על-אף האירועים הקשים.
- רוב מוצק מהציבור היהודי (כשני שלישי) תומך בהמשך הלחימה על אף המשך ירי הרקטות והנפגעים.
- כמחצית הציבור היהודי תומך במו"מ ישיר עם החמאס, וכשליש תומך במו"מ ישיר עם החיזבאללה על שחרור החיילים החטופים. שיעורים אלה נמצאים במגמת עליה עקבית, עם ירידה קלה בעקבות האירוע הקשה בכפר גלעדי.

השוואה על-פי לאום

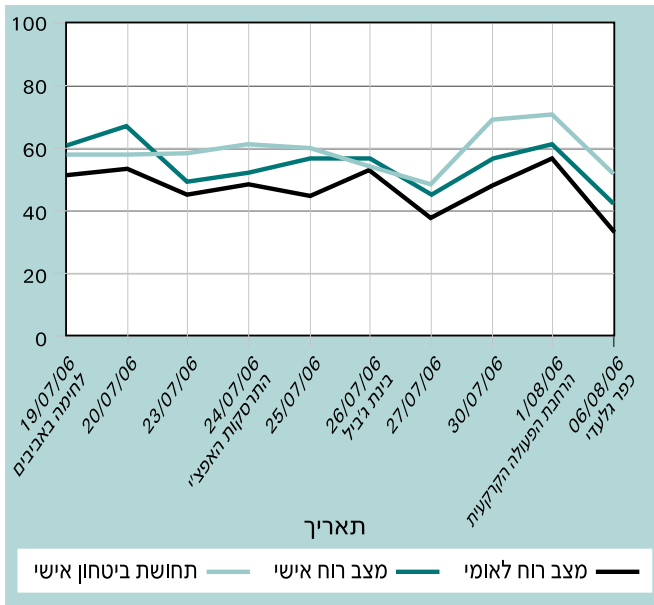
- הערכה נמוכה של מצב הרוח האישי, הלאומי ותחושת הביטחון האישי, בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל, והערכה נמוכה בקרבם להתנהלות הממשלה ובצדקת הלחימה, בהשוואה לציבור היהודי. כמו כן, לפלסטינים אזרחי המדינה מידת אמון נמוכה, בהשוואה לציבור היהודי, לראש הממשלה, לשר הביטחון ולגורמי הביטחון.
- תמיכה גבוהה בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל בניהול משא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה.

הציבור היהודי

- לאורך ימי הלחימה לא ניכרת ירידה משמעותית בהערכת מצב הרוח הלאומי ובדיווח על מצב הרוח האישי, למעט במדידות שנערכו לאחר הקרב מרובה הנפגעים בנינת ג'בל והפגיעה הקשה בכפר גלעדי, אשר עדיין קשה לחזות את השפעתה על הירידה שחלה בעקבותיה.
- מצב הרוח האישי הוא בקביעות גבוה יותר מהערכת מצב הרוח הלאומי, ותחושת הביטחון האישי גם היא יציבה וגבוהה.
- על-אף הירידות המובנות במצב הרוח ובתחושת הביטחון האישי לאחר האירועים הקשים בנינת ג'בל ובכפר גלעדי, ממשך ומתקיים קונצנזוס מוצק (בסביבות 90 אחוזים ומעלה) ויציב בדבר צדקת פעולת צה"ל בלבנון.
- בדומה לכך, ממשיכה להתקיים גם הערכה גבוהה מאוד של הציבור את תפקוד הממשלה בהקשר למערכה בלבנון, עם ירידה לאחר הקרב בנינת ג'בל, ש"תוקנה" תוך זמן קצר.
- כמחצית הציבור היהודי אופטימיים בכל המדידות באשר לסיכויי הממשלה להגשים את יעדי המלחמה: החזרת החטופים, פריסת כוחות צבא לבנון בדרום והסרת איום החיזבאללה.
- הערכת תפקוד ראש הממשלה יציבה וגבוהה (למעלה מ-70 אחוזים) מהערכת תפקוד שר הביטחון (60 אחוזים בקירוב במדידות השונות), שאף היא יציבה. בימים האחרונים חלה התקרבות בהערכת שני האישים.

תרשים 1: מצב הרוח ותחושת ביטחון

...?"). תרשים 1 מציג את ממוצע הציונים על-פני התקופה, לפי ימים.

כמחצית עד כשני שלישי מהמרואיינים מדווחים על מצב רוח אישי טוב, וכמחציתם, על מצב רוח לאומי טוב. מצב הרוח האישי הוא בקביעות גבוה יותר מהערכת מצב הרוח הלאומי.

ניתן לראות כי בתאריכים 21-22 ליולי חלה שחיקה מסוימת במצב הרוח הלאומי והאישי (ככל הנראה בעקבות אירועי אותו סוף שבוע של החיילים שנהרגו בקרב באביבים והתנגשות מסוקי האפצ'י) שנבלמה והתאוששה לאחר מכן, ללא שינוי משמעותי בתחושת הביטחון האישי, אשר נותרת יציבה (בסביבות ה-60% ואף למעלה מכך המדווחים על רמת ביטחון גבוהה).

ב-27 ביולי חלה צניחה במצב הרוח הלאומי והאישי, ואף ירידה מסוימת בתחושת הביטחון האישי, ככל הנראה בעקבות הרושם שהותיר היום הקשה בבינת ג'ביל ומרון א-ראס בו נהרגו 9 חיילי צה"ל (26 ביולי), אך מיד לאחר מכן חלה התאוששות וחזרה לרמות הקודמות.

תופעת ההתאוששות מוכרת גם מסקרים אחרים של מדד השלום. כך, למשל, מדד השלום הכללי בחודש יולי 1997 הראה ירידה בהשוואה לחודשים שקדמו לו (ככל הנראה בשל הפיגוע שהתרחש בשוק מחנה יהודה בירושלים ביום עריכת המדד). המדדים בחודשים שאחריו, הראו התאוששות וחזרה לגובהו המוכר. תמונה דומה נצפתה בסוף שנת 1995 ותחילת שנת 1996, לאחר רצח רבין (עליה בניקוד המדד, אשר הוסברה כתגובה של הזדהות רגשית עם מה שנתפס בציבור כצוואתו המדינית של רבין ורצייה חברתית, וחזרה לגובה המוכר בחודשים העוקבים).

תקופה הנוכחית, בה מתנהלת לחימה בגבול הצפוני במקביל לפעילות הצבא בגבול הדרומי, מתבקש לעמוד על תחושות ועמדות הציבור. לכן, בימים אלה אנו מקיימים סקר יומי על מדגמים מייצגים של כלל האוכלוסייה הישראלית, כאשר בכל יום אנו מראיינים כ-60 נחקרים באמצעות הטלפון. טעות הדגימה של המדגם היומי היא כ- $\pm 3\%$ ¹, וטעות הדגימה של המדגם המצטבר היא כ- $\pm 1\%$ ². דו"ח זה מסכם את ממצאי 10 סקרים טלפוניים יומיים (סה"כ 600 מרואיינים), שנערכו בין ה-19 ביולי ל-6 באוגוסט 2006, ובו אנו מתייחסים לתחושות הציבור היהודי ביחס למוראל הלאומי והאישי; תחושות בטחון וחשש של הציבור; מידת התמיכה בלחימה בלבנון; הערכת התנהלות הממשלה וצה"ל; וניהול משא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה על החזרת החיילים החטופים.² כמו גם, נערכת השוואה, על-פני התקופה כולה, בין תחושות הציבור היהודי לבין הפלסטינים אזרחי המדינה.

יש לציין כי היום האחרון בו נערך הסקר הוא ה-6 באוגוסט, יום בו התרחש האירוע הקשה בכפר גלעדי בו נהרגו 12 חיילי מילואים, ו-3 אזרחים בירי רקטות לעבר חיפה. כפי שנראה בדוח, אירועים אלו השפיעו במידה מסוימת על הממצאים, השפעה אשר אנו מתייחסים אליה בהמשך.

מצב הרוח האישי והלאומי בקרב הציבור היהודי

■ חרף התמשכות הלחימה לא ניכרת ירידה משמעותית בהערכת מצב הרוח הלאומי ובדיווח על מצב הרוח האישי, למעט במדידות שמייד לאחר הקרב מרובה הנפגעים בבינת ג'בל והפגיעה מרובת הנפגעים בכפר גלעדי.

המרואיינים התבקשו להגדיר את מצב הרוח הלאומי, האישי ואת תחושת הביטחון האישי שלהם ("כיצד היית מגדיר את

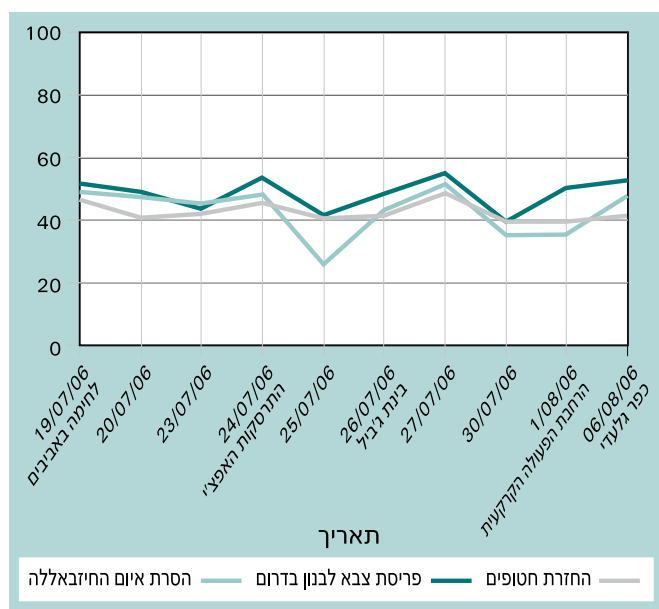
1 בבדיקה אשר השוותה את ממצאי סקר מדד השלום (בשאלות מקבילות) נמצאה חפיפה גבוהה לממצאי הסקר היומי, דבר המחזק את הביטחון במהימנות ממצאיו. מדד השלום הינו סקר המתבצע אחת לחודש במסגרת אינדקס/ מדד השלום מטעם מרכז תמי שטינמץ למחקרי שלום, ותוכנית אוונס לחקר סכסוכים באוניברסיטת תל-אביב, וההשוואה נערכה לגבי ממצאי הסקר שנערך בימים 31 ביולי ו-1 באוגוסט.

2 רוב העמדות נמדדו על סולם בן 4 דרגות ("1" לציון הדרגה הגבוהה ביותר, עד "4" לציון הדרגה הנמוכה ביותר), למעט מידת האמון בראש הממשלה, שר הביטחון, בפיקוד העורף ובצה"ל, אשר נמדדו על סולם בן 5 דרגות. בכדי להקל על קריאת התרשימים, תורגמו ממוצעי המשתתפים לסקלה אחידה, בין 0 ל-100, כאשר התמיכה הגבוהה ביותר זוכה לציון 100.

■ אופטימיות בציבור היהודי ביחס לסיכויי הממשלה להגשים את יעדי המלחמה: החזרת החטופים, פריסת כוחות צבא לבנון בדרום והסרת איום החיזבאללה.

המרוויינים התבקשו גם לציין את מידת האופטימיות שהם חשים ביחס ליעדי הממשלה להחזרת החיילים החטופים, להביא לפריסת צבא לבנון בדרום ולהסיר את איום החיזבאללה.⁴ מתרשים 3 ניתן לראות שכמחצית הציבור היהודי אופטימי באשר לסיכויי הממשלה להגשים את יעדי המלחמה ואף ניכרת עליה מסוימת לגבי פריסת צבא לבנון והסרת איום החיזבאללה, ככל הנראה בשל ההסכם המתגבש (בין ארצות הברית וצרפת) לקראת ישיבת מועצת הביטחון של האו"ם.

תרשים 3: מידת האופטימיות ביחס להשגת יעדי הלחימה

■ הערכת תפקוד ראש הממשלה יציבה וגבוהה (למעלה מ-70%) מהערכת תפקוד שר הביטחון (60% בקירוב במדידות השונות) שגם היא יציבה.

מתרשים 4 מתברר כי הציבור גם נותן הערכה גבוהה לתפקוד ראש הממשלה ושר הביטחון, הערכה היורדת אמנם בימים בהם התרחשו אירועים קשים (כמו 26 ביולי, הקרב בבית ג'ביל), אך חוזרת ועולה ונותרת גבוהה ויציבה. בימים האחרונים חלה ירידה מסוימת בהערכת תפקוד ראש הממשלה

4 "כפי שעולה מנאומו של ראש הממשלה, מדינת ישראל קבעה שלושה יעדים עיקריים להפסקת ההתקפה בלבנון: החזרת החטופים, פריסת כוחות צבא לבנון בדרום והסרת איום החיזבאללה. האם את/ה תומך/ת או מתנגד/ת להמשך המתקפה עד השגת יעדים אלו?"

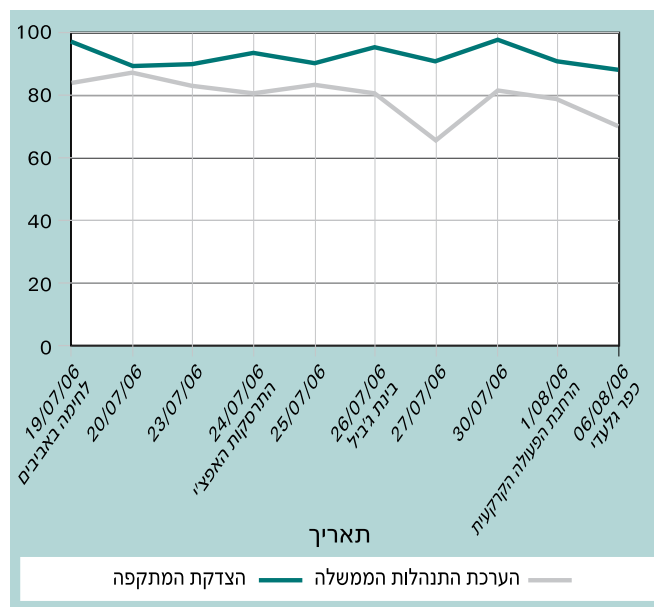
בעת משלוח הדוח לדפוס נותרת פתוחה השאלה לגבי הירידה במצב הרוח האישי, הלאומי ובתחושת הביטחון האישי לאחר ה-6 באוגוסט (האירוע הקשה בכפר גלעדי בו נהרגו 12 חיילי מילואים, וירי הרקטות לעבר חיפה אשר הביא להריגתם של 3 אזרחים). אין אנו יודעים האם תחול התאוששות, בדומה להתאוששות שנצפתה לאחר הקרב באביבים ואירוע בית ג'ביל (וכפי שנלמד מסקרי מדד השלום), או שמא הירידה מצביעה על התייזבות ברמות נמוכות יותר של מצב הרוח ותחושת הביטחון האישי.

עמדות ביחס למדיניות הממשלה בקרב הציבור היהודי

■ קונצנזוס מוצק (בסביבות 90% ומעלה) ויציב בדבר הצדקת פעולת צה"ל בלבנון.

תרשים 2 מציג את ממוצעי ציוני ההערכה של המרוויינים את הצדקת ההתקפה הישראלית על לבנון, והערכתם את התנהלות הממשלה.³ מהתרשים עולה כי מתקיימת יציבות בהצדקה הרבה של המתקפה על לבנון, והערכה חיובית מאד של הציבור ביחס להתנהלות הממשלה. כמו במדדי מצב הרוח והביטחון האישי, גם בהערכת התנהלות הממשלה חלה ירידה בעקבות הקרב בבית ג'בל ומותם של 9 חיילי צה"ל. לאחר סוף השבוע (28 ו-29 ביולי) השקט יחסית, חוזרת ועולה הערכת תפקוד הממשלה. ירידה נוספת חלה ב-6 באוגוסט (אירוע כפר גלעדי), אשר עדיין מוקדם להעריך את המשכה.

תרשים 2: הערכת הממשלה והצדקת הלחימה

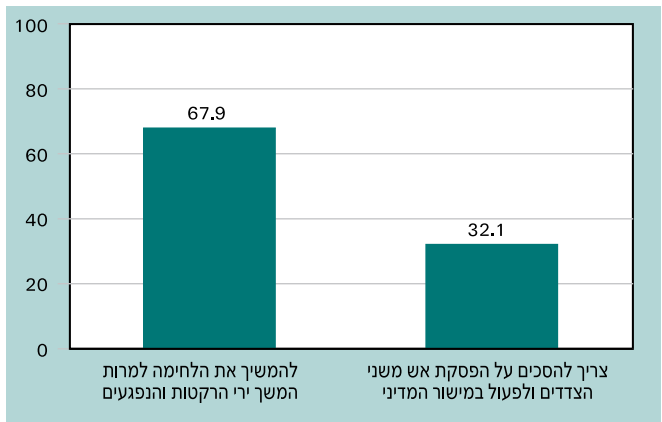

האמון מוצגת בתרשים 5, ממנו עולה כי למרות הביקורות החריפות על דרך ניהול המערכה הנשמעות בימים האחרונים בתקשורת, הציבור רוכש אמון גבוה מאד לצה"ל, אמון גבוה לפיקוד העורף וראש הממשלה ואמון גבוה למדי לשר הביטחון. הפערים הללו ברמות האמון נשמרים לאורך התקופה.

תמיכה גדולה בציבור היהודי בהמשך הלחימה, על-אף המשך ירי הרקטות והנפגעים.

לאור ההחלטה שגיבשו ארצות הברית וצרפת להעלות בפני מועצת הביטחון של האו"ם, נשאלו המרואיינים ב-6 באוגוסט לגבי מידת הסכמתם להפסקת או המשך הלחימה.⁵ מתרשים 6 ניתן לראות כי רוב ברור בציבור היהודי (כ-68 אחוזים), תומך בהמשך הלחימה, על-אף ירי הרקטות והנפגעים.

תרשים 6: מידת התמיכה בהמשך הלחימה

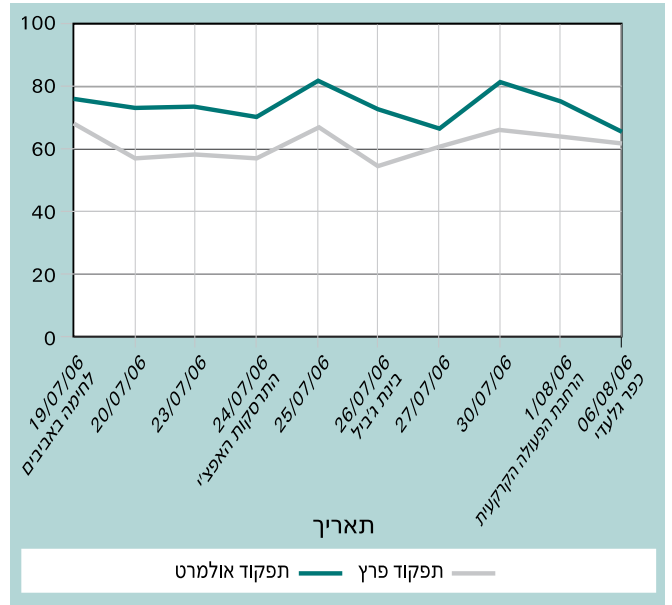
עמדות ביחס למשא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה ביחס לשחרור החטופים

כמחצית הציבור היהודי תומך במו"מ ישיר עם החמאס, וכשליש תומך במו"מ ישיר עם החיזבאללה על שחרור החיילים החטופים. שיעורים אלה נמצאים במגמת עליה עקבית.

לבסוף, המרואיינים התבקשו לציין באיזו מידה הם מסכימים כי על הממשלה לנהל משא ומתן ישיר עם החמאס ועם החיזבאללה להחזרת החטופים. תרשים 7 מראה כי כמחצית הציבור היהודי תומך במשא ומתן ישיר עם החמאס, וכשליש ממנו תומך במשא ומתן ישיר עם החיזבאללה בנוגע לשחרור החיילים החטופים. שיעורים אלה נמצאים במגמת עליה

5 "עם איזו משתי הדעות הבאות את/ה מסכים/ה יותר: (1) צריך להמשיך את הלחימה בלבנון, למרות המשך ירי הרקטות והנפגעים; (2) צריך להסכים על הפסקת אש משני הצדדים ולפעול במישור המדיני".

תרשים 4: הערכת תפקוד ראש הממשלה ושר הביטחון

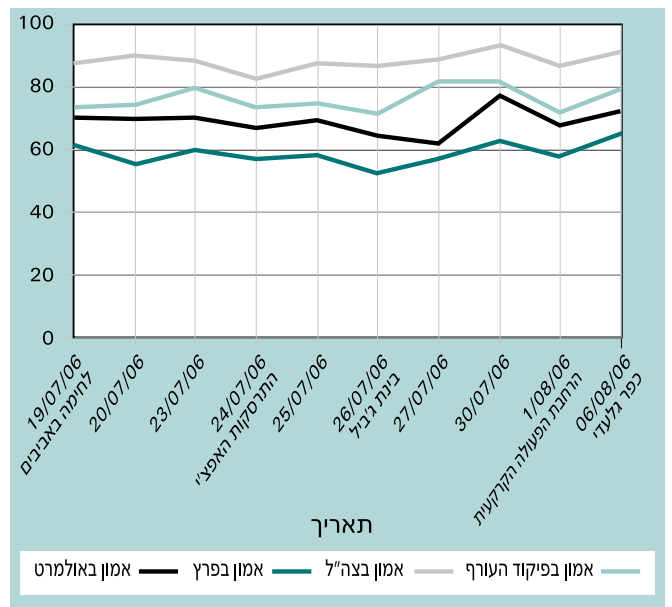

(אף שהיא נותרת גבוהה), ועליה מתונה בהערכת תפקוד שר הביטחון.

אמון גבוה לראש הממשלה, לשר הביטחון ולזרועות הביטחון.

בנוסף להערכתם את תפקוד ראש הממשלה ושר הביטחון, המרואיינים נשאלו גם לגבי מידת האמון שהם רוכשים לראש הממשלה, שר הביטחון, צה"ל ופיקוד העורף. מידת

תרשים 5: מידת האמון בפיקוד העורף, בצה"ל, בראש הממשלה ובשר הביטחון

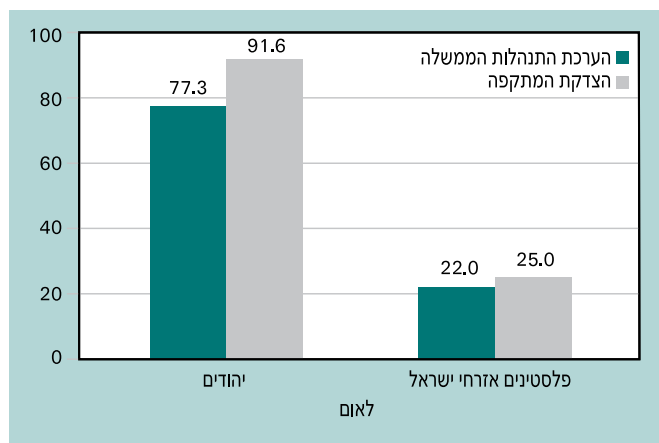
התחושות הנמוכות יחסית של הפלסטינים אזרחי ישראל בכל המדדים, בהשוואה ליהודים. במיוחד ניכר ההבדל במצב הרוח הלאומי, הנמוך בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל באופן משמעותי מזה של היהודים.

עמדות ביחס למדיניות הממשלה

■ הערכה נמוכה בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל להתנהלות הממשלה ובצדקת הלחימה.

כתמונת ראי לציבור היהודי, מתוך תרשים 9 עולה כי בעוד בקרב הציבור היהודי ניכרת הערכה גבוהה ביותר בצדקת ההתקפה והערכה גבוהה להתנהלות הממשלה (בין כ-80 אחוזים ועד כ-92 אחוזים), הפלסטינים אזרחי ישראל בולטים בציונים הנמוכים להצדקת ההתקפה ולהתנהלות הממשלה.

תרשים 9: הערכת הממשלה והצדקת הלחימה, על-פי לאום

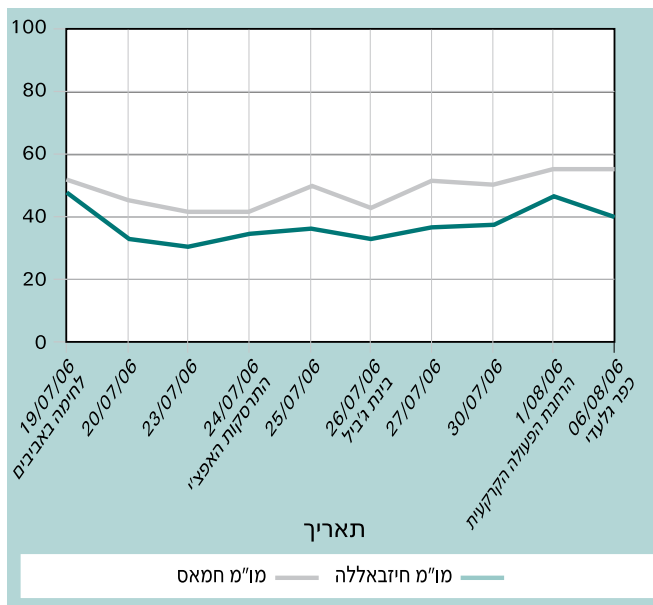

■ לפלסטינים אזרחי המדינה מידת אמון נמוכה, בהשוואה לציבור היהודי, לראש הממשלה, לשר הביטחון ולגורמי הביטחון.

מידת האמון של הפלסטינים אזרחי המדינה בגורמי הביטחון (צה"ל ופיקוד העורף), ובראש הממשלה ושר הביטחון מעניינת, בעיקר משום הביקורת שהופנתה כלפי גורמים אלו בקשר להכנתם את העורף של ציבור זה לנפילת רקטות באזורי מגוריהם (העדר מיקלוט, העדר מערכת אזעקה וכדומה).

תרשים 10 מציג את מידת האמון מידת האמון שהמרוואיינים רוכשים לראש הממשלה, שר הביטחון, צה"ל ופיקוד העורף על-פי לאום. ניתן לראות כי אכן מידת האמון בצה"ל ובפיקוד העורף בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל נמוכה בהשוואה לאמון שרווח להם הציבור היהודי. מעניין לראות כי מידת האמון שרוכש הציבור הפלסטיני אזרחי ישראל לראש הממשלה ולשר

תרשים 7: מידת התמיכה בניהול משא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה

עקבית, כאשר לאורך התקופה כולה הנכונות למשא ומתן ישיר עם החמאס גדולה מהנכונות למשא ומתן ישיר עם החיזבאללה.

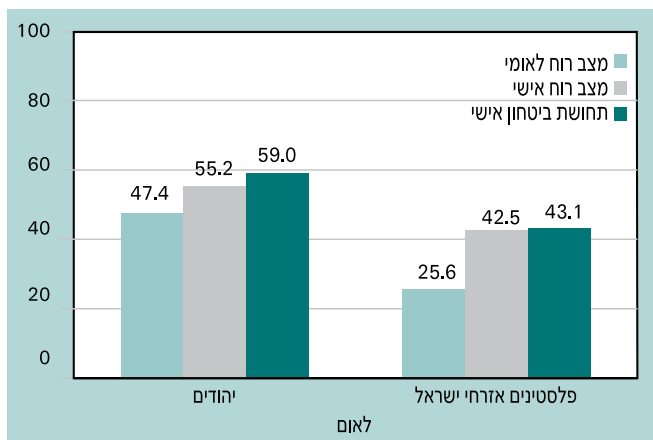
תחושות ועמדות הציבור על-פי לאום

השוואת תחושותיהם של יהודים ופלסטינים אזרחי ישראל נערכה על פני התקופה כולה בשל מיעוט המקרים היומיים של הפלסטינים אזרחי ישראל.

■ מצב הרוח האישי והלאומי: הערכה נמוכה של המדדים בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל

תרשים 8 מציג את ההבדל במצב הרוח האישי, הלאומי ובתחושות הביטחון האישי בין הקבוצות. מהתרשים ניכרות

תרשים 8: מצב הרוח ורמת הביטחון, על-פי לאום

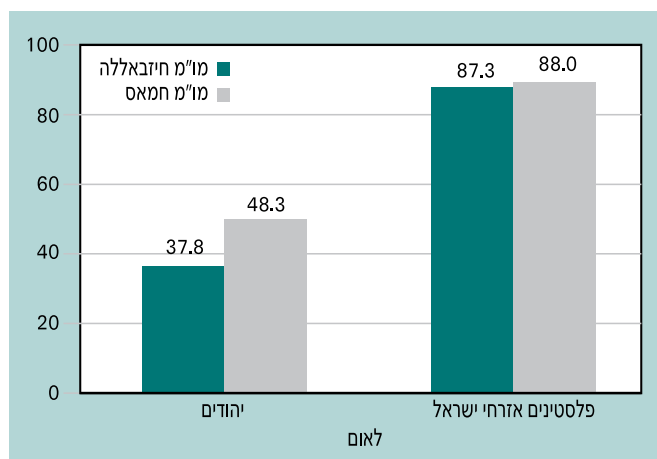

הביטחון דומה (ונמוכה), בעוד הציבור היהודי רוכש מידת אמון גבוהה יותר לראש הממשלה בהשוואה לשר הביטחון. תמונה דומה עולה מתרשים 11, שם כתמונת ראי לציבור היהודי, ראש הממשלה ושר הביטחון זוכים להערכה של כ-33 אחוזים, בעוד הציבור היהודי הערכתם עולה לערכים שבין 60 עד 70 אחוזים.

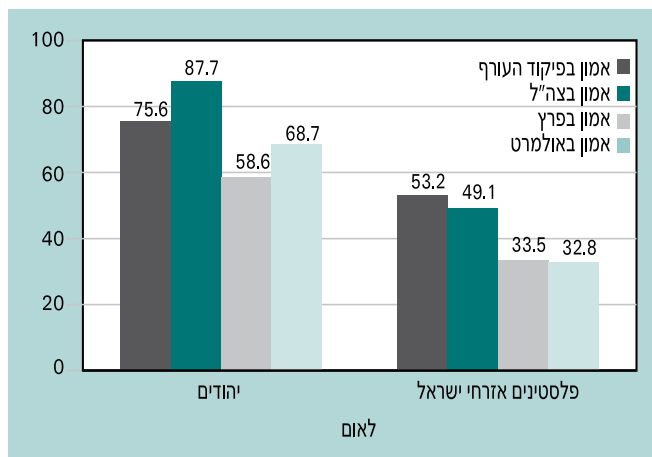
■ תמיכה בקרב הפלסטינים אזרחי ישראל בניהול משא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה.

ולסיכום, הפלסטינים אזרחי המדינה בהחלט מביעים הסכמה גבוהה בהשוואה לציבור היהודי בצורך בניהול משא ומתן ישיר עם החמאס והחיזבאללה להחזרת החטופים, ומידת התמיכה במשא ומתן ישיר כזה זהה לגבי שני הארגונים (בעוד בקרב הציבור היהודי יש הסכמה גבוהה יותר לניהול משא ומתן ישיר עם החמאס, בהשוואה לחיזבאללה).

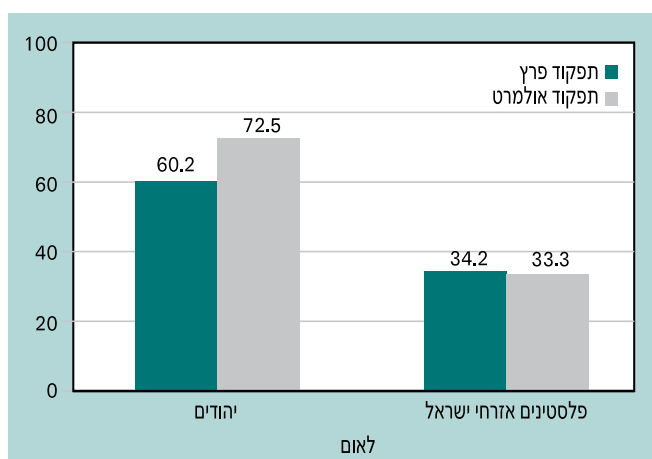
תרשים 12: מידת התמיכה בניהול משא ומתן ישיר עם החמאס ועם החיזבאללה, על-פי לאום

תרשים 10: מידת האמון בפקוד העורף, בצה"ל, בראש הממשלה ובשר הביטחון, על-פי לאום

תרשים 11: הערכת תפקוד ראש הממשלה ושר הביטחון, על-פי לאום

מכון ב.י. ולוסיל כהן לחקר דעת קהל • The B.I. and Lucille Cohen Institute for Public Opinion Research

הפקולטה למדעי החברה ע"ש גרשון גורדון אוניברסיטת תל-אביב

קריית האוניברסיטה,
רמת-אביב, תל-אביב 69978,
ת"ד 39040.
טלפון: 03-6408963
פקס: 03-6409215,
דואר אלקטרוני: bicohen@post.tau.ac.il
אתר המכון: http://bicohen.tau.ac.il

עורכת: ד"ר ענת אורן
עריכה גרפית: יעל כפיר, מיכל סמו, המשרד לעיצוב גרפי

מכון ב.י. ולוסיל כהן למחקרי דעת קהל הנו מכון אוניברסיטאי המשלב פיתוח אקדמי של תיאוריה ומתודולוגיה של סקרי דעת קהל עם ביצוע מחקרי דעת קהל בלתי תלויים ברמה המדעית הגבוהה ביותר.

מטרות המכון:

1. לשמש כמסגרת לביצוע מחקרים אקדמיים המבוססים על סקרי אוכלוסייה.
2. לפתח תכנית של סקרי עמדות תקופתיים בנושאים בעלי עניין ציבורי בחברה הישראלית.
3. ליצור מאגרי נתונים שיאפשרו לעקוב אחר מגמות לאורך זמן בדעת הקהל בישראל.
4. לערוך ניסויים במתודולוגיות של סקרים במטרה לפתח ולשפר את הטכניקות של מחקרי דעת קהל.